

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВАЛЮТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ І ВАЛЮТНОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

Аналізуючи особливості проведення валютно-курсової політики Національного банку України в період незалежності, можна зробити висновок про відсутність стратегії як валютної, так і монетарної політики, що негативно впливає на стан валютного та грошово-кредитного ринку. Вжиття різного роду заходів спрямованих на регулювання дисбалансів валютного ринку та валютного курсу свідчить про те, що Національний банк балансує між лібералізацією валютно-курсової політики та посилення адміністративного впливу.

Отже, зосередимо увагу на аналізі адміністративних інструментів валютного регулювання. Адміністративні інструменти валютної політики передбачають сукупність заходів з нормативно-правового регулювання різноманітних аспектів функціонування валютного ринку країни та діяльності його учасників Основним напрямом адміністративного регулювання валютних операцій є політика валютних обмежень [2, с. 32-34].

Відмітимо, що протягом періоду незалежності в Україні як базові інструменти валютного регулювання використовували саме адміністративні. У той же час тенденції, що склались останніми роками, свідчать, що акцент починає зміщуватись на користь економічних інструментів. Валютні обмеження є оперативним інструментом валютного регулювання. Їх можна швидко встановлювати та скасовувати залежно від ситуації у динаміці валютних відносин. У зв'язку з цим багато країн Західної Європи для рівноваги на валютному ринку використовували такі валютні обмеження, як: заборона або встановлення ліміту на операції з купівлі-продажу іноземної валюти на готівковому та безготівковому ринках; впровадження норми обов'язкового продажу валюти від експортних надходжень валютної виручки; ліцензування операцій з валютою при її переказі за межі країни; встановлення термінів повернення валютних доходів від експорту [1].

В Україні валютні обмеження як інструмент валютного регулювання почали використовувати з моменту набрання чинності Декрету КМУ «Про систему валютного регулювання та валютного контролю» (1993)[1].

Особливо небезпечними були події на валютному ринку наприкінці 2013–на початку 2014 р. Після тривалого періоду відносно стабільного курсу гривні у січні–лютому 2014 р. розпочалося його стрімке падіння, внаслідок якого курс оновив історичні мінімуми – 11,5 грн/дол. США (згодом у січні 2015 року гривня девальвувала до 28 грн/дол.). Основними причинами обвальної девальвації є політичні причини – озброєне протистояння на Майдані та зміна уряду, що вкрай негативно позначилося на економічній діяльності країни. Проте, привертає увагу факт, що окрім української гривні у цей же час

девальвували інші валюти. У січні–лютому 2014 р. курси валют багатьох країн, що розвиваються, впали до найнижчого рівня з 2009 р. Серед країн з найбільш девальвованою валютою, слід назвати Аргентину, Китай, Туреччину, ПАР, Росію і Казахстан.

Таким чином, можна констатувати, що у січні-лютому 2014 р. реалізувався нагромаджений потенціал девальвації гривні. «Надмірність» такої девальвації засвідчує факт, що за перевищення курсом позначки в 9,04 грн/дол. США розпочалося падіння попиту на іноземну валюту і зростання обсягів продажу доларів населенням.

Для стабілізації ситуації НБУ застосував ряд обмежень. Було обмежено видачу коштів із валютних рахунків через каси й банкомати до 15 тис. грн.. на клієнта на добу, виходячи з офіційного курсу НБУ. Крім того, НБУ заборонив банкам купувати валюту без її фізичної поставки, залишивши за собою право обмежити участь банків на міжбанківському валютному ринку на термін від 1 дня до 1 місяця при проведенні таким банком операцій, що дають можливість маніпулювати обсягами торгів або курсом.

Запроваджені НБУ норми діяли до 3 березня 2015 р. Про це йдеться у постанові Нацбанку № 758 2015 р. Крім того, НБУ запропонував нові інструменти регулювання ринку, а саме:

- банкам запропоновано здійснювати випуск іменних ощадних (депозитних) сертифікатів, номінованих як у національній, так і в іноземній валютах, з терміном обігу не менше шести місяців та їх погашення без обмеження сум після настання строку, зазначеного в сертифікаті;

- резиденти-гаранти (поручителі), які отримали індивідуальну ліцензію НБУ, мають право переводити іноземну валюту на виконання забезпечених гарантією (поручительством) зобов'язань за кредитами, наданими міжнародними фінансовими організаціями або іноземними експортно-кредитними агентствами;

- звільнення від обов'язкового продажу благодійної допомоги, що надходить в іноземній валюті на користь її одержувачів.

Зазначені заходи певною мірою стабілізували ринок, і курс знизився до 21,3 грн/дол. США. Хоча деякі експерти зазначають, що ряд валютних обмежень, запроваджених у 2014 р. НБУ, був неоднозначним. Зокрема, труднощі придбання валюти болісно вдарили по тих суб'єктах господарювання, що використовують імпортні складові собівартості або імпортують інвестиційні товари.

За таких умов до отримання Україною зовнішньої фінансової допомоги (від МВФ, країн ЄС тощо) основними заходами стабілізації валютного ринку можуть стати посилення валютного контролю (з метою скорочення попиту на іноземну валюту) та підвищення попиту на гривню.

Література:

1. Про систему валютного регулювання і валютного контролю: декрет Кабінету Міністрів України від 19 лютого 1993 р. № 15-93 (з наступними змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 17.
2. Валютне регулювання: зарубіжний досвід та пропозиції щодо України [Текст]. – К. : Українсько-європейський консультативний центр, 2002. – 34 с.